

Analiza zniževanja sredstev proračuna RS za vlaganja v gozdove s posledicami in predlogi za izboljšanje stanja*

Gozd porašča kar 56 % ozemlja Slovenije. S stanjem naših gozdov se pogosto upravičeno pohvalimo. Seveda pa tako stanje slovenskih gozdov ni naključno, je plod naravnih danosti, pa tudi zavzetega strokovnega dela z gozdovi. Iz gozdov pridobimo vsako leto več milijonov kubičnih metrov lesa, številne funkcije gozdov so za ohranitev našega okolja nenadomestljive. Vendar tega prispevka gozdov in strokovnega dela gozdarjev država Slovenija očitno ne zna in noče ustrezno ceniti, saj se problem nezadostnih vlaganj v gozdove ne le nadaljuje, ampak se v zadnjih letih celo zaostruje. Brez ustreznih vlaganj dela, znanja in tudi sredstev v gozdove ne moremo pričakovati njihovega pozitivnega razvoja v smislu zagotavljanja kakovostne proizvodnje in opravljanja nenadomestljivih ekoloških in socialnih funkcij.

V Programu razvoja gozdov v Sloveniji, ki ga je v letu 1996 sprejel Državni zbor, je vse navedeno zelo jasno poudarjeno, vendar očitno ti poudarki ostajajo le mrtva črka na papirju. Zmanjševanje proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove se odčituje v manjšem obsegu izvedenih gojitvenih in varstvenih del, nezadovoljivem vzdrževanju gozdnih cest ter v skoraj popolnem zastoju graditve gozdnih prometnic v zasebnih gozdovih.

Gojenje in varstvo gozdov

Gojitvena in varstvena dela v gozdu so financirana in sofinancirana iz sredstev proračuna RS. Vložek države v obliki sofinanciranja vlaganj v gozdove je pomemben motiv za delo v gozdu pri številnih lastnikih gozdov. Izvedba programa gojitvenih del v zasebnih gozdovih je praviloma odvisna od razpoložljivih proračunskih sredstev. Ker potrebe po gojitvenih delih znatno presegajo razpoložljiva proračunska sredstva, so bila vsa pretekla leta razpoložljiva sredstva za gojitvena dela v celoti izkoriščena.

Financiranju in sofinanciranju gojenja in varstva gozdov so namenjene naslednje postavke državnega proračuna:

- I411 Obnova zasebnih gozdov
- I441 Nega v zasebnih gozdovih
- 2248 Obnova gozdov na pogoriščih in obnova gozdov, poškodovanih v naravnih ujmah

- 6326 Preventivno varstvo gozdov.
- 6327 Ostalo varstvo v zasebnih gozdovih
- 6328 Vzdrževanje življenjskega okolja prosto živečih živali v zasebnih gozdovih
- 6329 Protipožarno varstvo na Krasu
- 6330 Semenarstvo in drevesničarstvo

Proračunska sredstva za vlaganja v gojenje, varstvo in biomeliorativna dela so bila najvišja v letu 1998 in so se tedaj približala predvidenim sredstvom za vlaganja po operativnem programu razvoja gozdarstva za obdobje do leta 2000, izdelanem na podlagi Programa razvoja gozdov v Sloveniji, ki ga je sprejela Vlada RS. V letih 1999, 2000 in 2001 sledimo strmemu upadanju proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove, ki se nadaljuje v proračunu RS 2002. Višina proračunskih sredstev za leto 2003 ne kaže vidnega izboljšanja, ostaja na ravni iz leta 2002, revalorizirana je le za pričakovano stopnjo inflacije. Obseg vloženih sredstev še dodatno znižuje dejstvo, da se v letu 2001 že drugo leto zapored proračunske obveznosti za izvedena dela in nabavljene materiale iz preteklega leta v znatnem deležu prenašajo v naslednje leto.

Vrednostno so največja odstopanja med strokovnimi podlagami (Programom razvoja gozdov v Sloveniji, Programi vlaganj) in proračunskimi možnostmi financiranja ter sofinanciranja vlaganj v gojitvena in varstvena dela na področju nege in obnove gozda.

Izvedba negovalnih del je v obdobju 1994-1999 z velikimi naporimi dosegala vzpenjajoči trend in se približevala načrtovanim potrebam po negi v gozdnogospodarskih načrtih (graf: Izvedba negovalnih del v obdobju 1994 – 2001 v hektarih). Z manjšanjem sredstev za vlaganja v gozdove se je ta trend obrnil in glede na znana proračunska sredstva za leti 2002 in 2003 se bo realizacija programov še naprej zniževala.

V zasebnih gozdovih je po načrtih GGE načrtovana nega letno na površini 10.400 hektarjev. Povprečno se je v preteklih letih v teh gozdovih izvajala nega v obsegu, ki je znašal 50 – 60 % površine, predvidene z gozdnogospodarskimi načrti. Neizvedena gojitvena dela imajo za posledico slabšanje mehanske stabilnosti mladih sestojev in slabšo sestojno zasnovo teh sestojev, kar se dolgoročno odraža v neustrezni drevesni sestavi in kakovosti sestojev in posledično zmanjšanju sposobnosti gozda, da uspešno opravlja tudi druge funkcije.

*Poslano na MKGP in Vlado RS 22. 02. 2002

Preglednica 1: Pregled porabe proračunskih sredstev za vlaganja v gojenje in varstvo gozdov v letih 1994 – 2001 in primerjava s sredstvi proračuna za vlaganja v gozdove za leti 2002 in 2003

Vsi zneski so v 1000 SIT

Proračunska postavka	Ime proračunske postavke	Realizacija porabe proračunskih sredstev v letih od 1994 - 2001								Proračunska sredstva			Indeks ***	Indeks ****
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001**	2001	2002	2003		
1407	Obnova gozdov, ki so predmet denacionalizacije	4.379	3.899	3.839	3.797	3.950	4.020	4.110	2.596	2.718	2.204	2.358	0,85	0,81
1411	Obnova zasebnih gozdov	34.352	48.675	30.730	37.689	99.772	106.751	106.738	95.258	104.678	78.822	84.343	0,83	0,75
6331	Sanacija pogorišč nad Renčami in sanac. gozdov po žledu	0	22.800	47.045	99.997	0	0	0	0	0	0	0		
2248	Obnova gozd. na pog. in obnova gozd. poškod. v naravnih ujmah	0	0	0	0	200.743	41.999	41.974	27.558	36.438	28.043	30.007	1,02	0,77
1438	Nega gozdov, ki so predmet denacionalizacije	70.701	63.068	41.886	22.709	26.610	26.998	16.699	15.932	18.051	14.633	15.658	0,92	0,81
1441	Nega v zasebnih gozdovih	54.770	54.682	66.773	51.696	189.305	212.104	192.147	174.782	188.446	143.172	153.201	0,82	0,76
6326	Preventivno varstvo gozdov	0	106.205	196.016	114.417	115.675	150.472	122.745	119.946	122.425	94.598	101.224	0,79	0,77
6327	Ostalo varstvo v zasebnih gozdovih	73.862	19.882	19.215	15.139	42.536	41.272	41.275	39.379	40.473	30.749	32.903	0,78	0,76
6329	Požarno varstvo na Krasu	0	8.895	8.645	6.087	22.181	27.627	28.184	27.303	24.161	22.319	23.882	0,82	0,92
6328	Vzdrževanje življenj. okolja prosto živečih živali v zasebnih gozdovih	0	8.876	8.549	6.754	11.446	16.938	24.439	22.999	28.949	18.356	19.642	0,80	0,63
6330	Semenarska in drevsničarska dejavnost	0	3.899	3.827	2.876	7.952	8.508	7.505	4.287	4.657	4.280	4.543	1,00	0,92
2559	Izvršbe odločb ZGS	0	0	0	0	804	1.230	886	399	1.033	853	918	2,13	0,83
	S K U P A J	238.064	340.881	426.525	361.161	720.974	637.919	586.702	530.439	572.029	438.029	468.679	0,83	0,77

Opombe:

Real. 2000 * – Vključuje tudi sredstva, izplačana iz proračuna 2001, za dela, ki so bila realizirana v letu 2000 in za katera so bili pravočasno izstavljeni vsi dokumenti za izplačilo

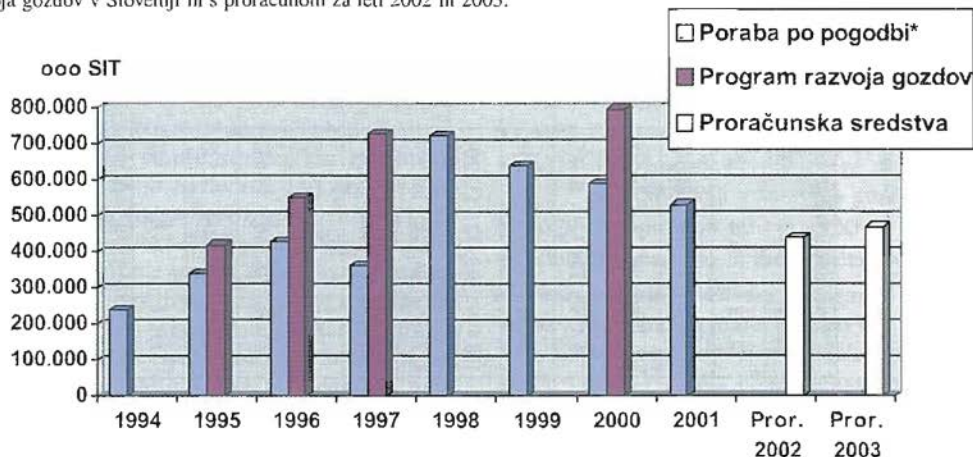
Real. 2001 ** – Realizacija je bila nižja od proračunskih sredstev 2001, zaradi izplačila del, ki so bila realizirana v letu 2000 in za katera so bili pravočasno izstavljeni vsi dokumenti za izplačilo

Indeks *** – Proračunska sredstva za vlaganja v gozdove v letu 2002 / Poraba proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove v letu 2001

Indeks **** – Proračunska sredstva za vlaganja v gozdove v letu 2002 / Proračunska sredstva za vlaganja v gozdove v letu 2001

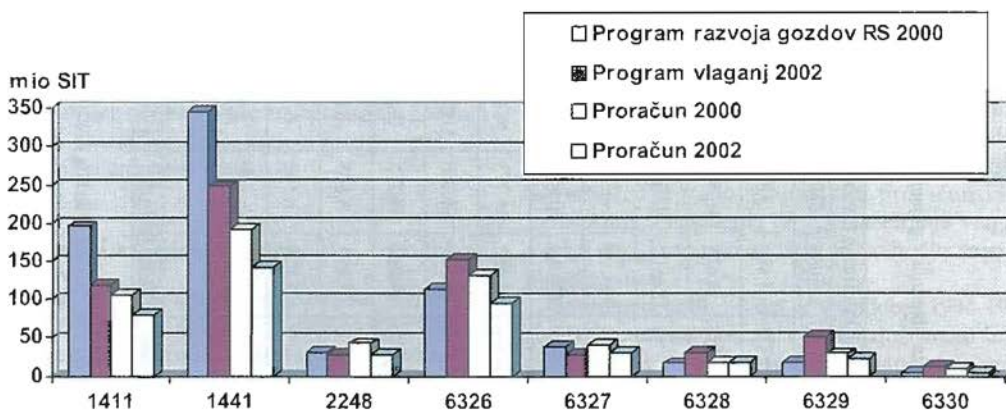
Aktualno

Grafikon 1: Primerjava vloženih sredstev iz proračuna v gojenje, varstvo gozdov in biomeliorativna dela s Programom razvoja gozdov v Sloveniji in s proračunom za leti 2002 in 2003.

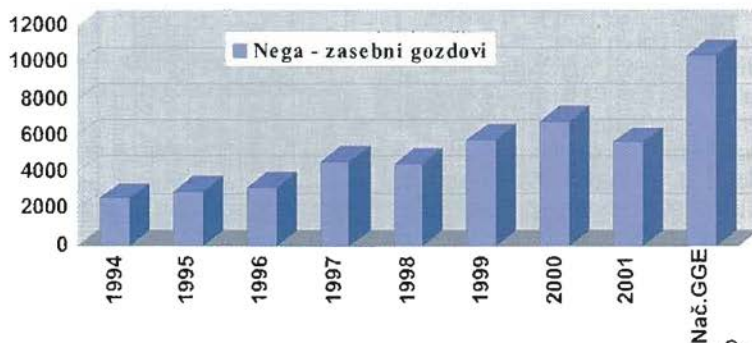

Opomba: * Poraba po pogodbi: Poraba proračunskih sredstev po Pogodbi o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove med MKGP in ZGS.

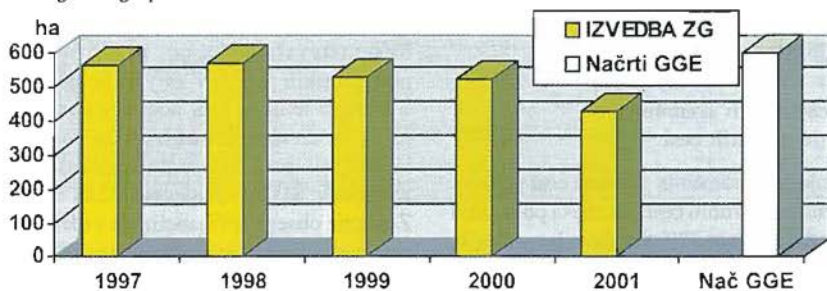
Grafikon 2: Primerjava proračunskih sredstev za vlaganja v gojenje, varstvo gozdov in biomeliorativna dela s Programom razvoja gozdov v Sloveniji za leto 2000 in s proračunom za leti 2000 in 2002

Grafikon 3: Izvedena negovalna dela v zasebnih gozdovih v letih 1994 - 2001 in primerjava z načrtovano nego po gozdnogospodarskih načrtih (ha)

Grafikon 4: Izvedba obnove gozda s sadnjo, setvijo v zasebnih gozdovih v obdobju od 1997- 2001 in primerjava z načrtovano obnovo v načrtih gozdnogospodarskih enot

Po nedavno izvedeni analizi ZGS je v Sloveniji kot posledica neizvedenih posameznih vrst gojitvenih del akutno stanje na naslednjih površinah gozdov: neredčenih letvenjakov je 9.000 hektarjev, na 200 hektarjih letvenjakov se posledice kažejo v slabši kakovosti, na površini 13.000 hektarjev gre za nesprejemljiv odmik drevesne sestave od gozdnogospodarskih ciljev, naravna sukcesija prek pionirskih vrst poteka neustrezno počasi na 2.200 hektarjih, na 100 hektarjih površine je moten in upočasnjen razvoj mladovja zaradi vzpenjavk in drugih konkurenčnih vrst, na 90 hektarjih pa je bila zabeležena neuspešna obnova s sadnjo zaradi neizvedene obzette.

Tako kot nega gozdov je tudi izvedba obnove gozda s sadnjo in setvijo zaradi zmanjševanja proračunskih sredstev v vse večjem razkoraku z načrtovano obnovo v Programu vlaganj in Programu razvoja gozdov v Sloveniji.

Gozdne prometnice

Pregled porabe sredstev za sofinanciranje vzdrževanja gozdnih cest v času trajanja veljavnega sistema vzdrževanja gozdnih cest opozarja na:

- padajoči trend razpoložljivih sredstev za vzdrževanje gozdnih cest v zadnjih letih,
- prenašanje plačil oziroma obveznosti države v naslednja leta,
- to, da pomeni sprejeta višina proračunskih sredstev v letu 2002 za vlaganja v gozdne ceste resno zmanjšanje obsega del pri vzdrževanju gozdnih cest in podcenjujoč odnos do nujne oživitve novogradenj gozdnih cest, kljub opredelitvi v Programu razvoja gozdov v Sloveniji, da bo država sofinancirala gradnjo gozdnih cest.

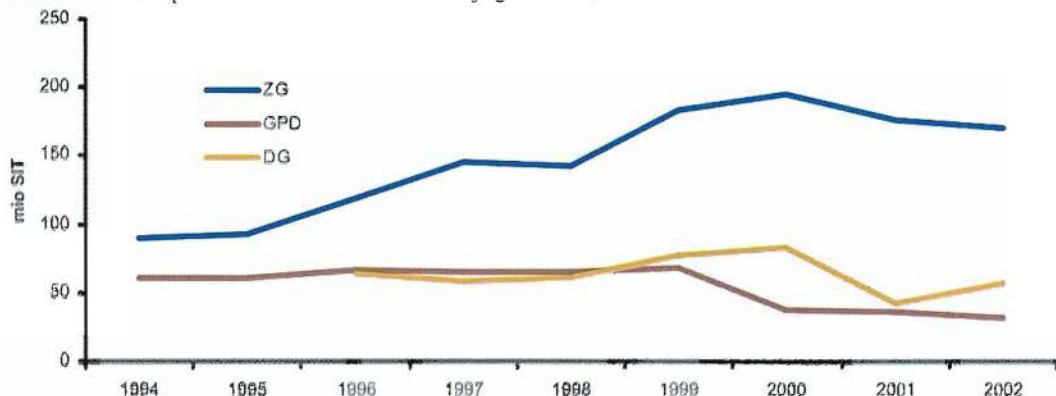
Pregled dotoka sredstev, namenjenih za vzdrževanje in gradnjo gozdnih cest

Vlaganja v gozdne ceste so namenjena za:

- vzdrževanju gozdnih cest,
- gradnji in rekonstrukciji gozdnih cest.

Letni obseg del pri vzdrževanju gozdnih cest je tesno povezan z višino razpoložljivih sredstev. Ni mogoče pričakovati, da bi bila dela opravljena v enakem obsegu in tako kvalitetno, kot takrat, ko je bilo denarja za ta namen več. Ob zmanjšanju proračunskih sredstev v takem obsegu moramo zato pri vzdrževanju gozdnih cest nujno pričakovati

Grafikon 5: Dotok proračunskih sredstev za vzdrževanje gozdnih cest

zmanjšanje obsega del. Opustitev vzdrževalnih del pa je za gozdne ceste, ki so skoraj izključno makadamske in zato zelo občutljive na pomanjkljivo vzdrževanje, hitro usodno škodljiva.

Analiza proračunskih sredstev za vzdrževanje gozdnih cest

S sofinanciranjem vzdrževanja gozdnih cest pokriva država javni značaj gozdnih cest. Ta znaša po realnih ocenah 46% v zasebnih in 32% v državnih gozdovih. Danes pokrivajo proračunska sredstva le 37% sredstev za vzdrževanje gozdnih cest v zasebnih in 21% v državnih. V letih delovanja danes veljavnega sistema za vzdrževanje gozdnih cest je višina sofinanciranja države razvidna iz grafikona 5. Iz grafikona je jasno razvidno, da višina proračunskih sredstev, namenjena sofinanciranju vzdrževanja gozdnih cest, po letu 2000 nominalno pada, na kar smo s strani ZGS na več mestih tudi opozorili. Porast pri državnih gozdovih v letu 2002 je le posledica upoštevanja zamika plačila v letu 2001 iz leta 2000, kar lahko ob trenutnih razmerah pričakujemo tudi v letošnjem letu. V tem primeru bodo proračunska

sredstva za vzdrževanje gozdnih cest v letu 2002 še znatno nižja kot za to leto kaže grafikon. Grafikon prikazuje višino sredstev v nominalni vrednosti. Če bi upoštevali inflacijo, bi bil negativen trend proračunskih sredstev za vzdrževanje gozdnih cest v zadnjih letih še bolj poudarjen in bi pokazal, da so se sredstva državnega proračuna v ta namen v letih 2001 in 2002 realno znižala za skoraj 60 milijonov SIT (172 namesto 228 milijonov SIT). Znižanje obsega sofinanciranja vzdrževanja gozdnih cest s strani države je še toliko bolj zaskrbljujoče, ker bo vplivalo na pripravljenost občin, da bi korektno izpeljale sistem vzdrževanja gozdnih cest in obenem tudi same prispevale določena dodatna sredstva v ta namen.

Gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest

Program razvoja gozdov predvideva spodbujanje gradnje gozdnih cest, ki je v zadnjih desetih letih močno zastala. Država je v ta namen zagotovila šele leta 2000 40 milijonov SIT, ki jih v letu 2000 ni bila sposobna poravnati v celoti, ampak je večji delež

Preglednica 2: Sredstva za vzdrževanje in gradnjo gozdnih cest v letih 1994-2001 (v 1000 SIT)

vir	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Gozdne ceste v zasebnih gozdovih - vzdrževanje									
PP4178	91.092	93.602	119.612	146.581	143.708	184.169	195.668	177.019	171.744
Pristojbina		182.896	274.676	251.671	266.115	284.695	298.150	300.847	300.000
SKZG		3.610							
Občine		97.040	71.705	109.169	77.358	65.885	68.386	95.616	80.000
Zavarovanje		67.187	37.579	8.433	32.451	36.631	17.166	8.761	
Ostalo		11.856	28.731	36.466	24.702				
Gozdne ceste v gozdovih, ki so predmet denacionalizacije - vzdrževanje									
PP4177	61.212	61.573	66.774	66.212	65.685	68.857	37.559	35.915	32.276
Občine		4.993	2.290	10	194	104	22		
Zavarovanje						716	1.099	2.274	
Gozdne ceste v državnih gozdovih - vzdrževanje									
PP4179			63.824	58.847	61.000	77.394	82.759	42.695	56.945
Pristojbina					78.000	164.474	150.264	160.343	166.539
SKZG	270.887	354.453	180.000	162.664	120.300	26.000	37.785	42.071	
Občine					243	3.609	3.934	4.880	
Zavarovanje						2.847	1.752	679	
Ostalo					10.000				
Gradnja gozdnih cest									
PP5547							33.84	14.000	30.420
Investitorji							77.174	72.887	

PP4178 – proračunska postavka 4178 – Popravilo gozdnih cest v zasebnih gozdovih

PP4177 – proračunska postavka 4177 – Popravilo gozdnih cest v gozdovih, ki so lahko predmet denacionalizacije

PP4179 – proračunska postavka 4179 – Popravilo gozdnih cest v državnih gozdovih

PP5547 – proračunska postavka 5547 – Gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest

Preglednica 3: Potrebe po gradnji gozdnih cest v prihodnjih desetih letih

Letna dinamika gradenj po osnutku območnih načrtov	km	75
Ocenjeni povprečni strošek gradnje gozdne ceste po kilometru	SIT	12.000.000
Letno potrebna sredstva za gradnjo	SIT	900.000.000
Sofinanciranje države v višini 1/3 ocenjenih sredstev	SIT	297.000.000
Letna dinamika v primeru, da bi se gradilo le 30% načrtovanih gozdnih cest	km	22,5
Letno potrebna sredstva za gradnjo	SIT	270.000.000
Sofinanciranje države v višini 1/3 ocenjenih sredstev	km	89.100.000

Preglednica 4: Primerjava med dejansko višino proračunskih sredstev z višino, opredeljeno v Programu razvoja gozdov v Sloveniji

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Proračun RS	152.304.855	155.175.927	250.210.413	271.640.421	270.394.156	330.419.858	315.986.402	255.628.978
Sredstva po programu razvoja gozdov	169.000.000	310.000.000	395.000.000	487.000.000			585.000.000	
Razlika med programom in realizacijo	-16.695.145	-154.824.073	-144.789.587	-215.359.579			-235.130.066	

plačilnih obvez prenesla v leto 2001. V tem letu je bilo zato na razpolago le 14 milijonov SIT, ki pa bodo plačana iz proračunskih sredstev za leto 2002.

Na podlagi predlogov iz najnovejših območnih načrtov za veljavnost 2001 - 2010 je razvidno, da bi bilo potrebno zaradi zagotavljanja odprtosti gozdov in s tem cenejše gozdne proizvodnje zgraditi v Sloveniji v desetih letih približno 750 km gozdnih cest ali 75 km na leto.

Zavedamo se, da je gradnja gozdne ceste v prvi vrsti interes in strošek investitorja, torej lastnika gozda, vendar ob dejstvu, da je gozdna cesta javnega značaja in da zagotavlja še celo vrsto drugih funkcij gozda in ne nazadnje omogoča dostop do samotnih zaselkov in kmetij, ne smemo pozabiti, da je sofinanciranje države nujno in zato tudi predvideno s Programom razvoja gozdov v Sloveniji. Brez ustrezne pomoči države na tem področju gradnje gozdnih cest ne bo, saj gre za velike investicije, ki se obrestujejo šele v dolgem časovnem obdobju. Morda bodo lastniki gozdov brez pomoči države tu in tam sicer tudi zgradili kako cesto, vendar bo obseg teh gradenj zanesljivo zanemarljiv, tvegamo pa tudi, da bodo potem tako zgrajene gozdne ceste za javnost zaprte.

Primerjava s Programom razvoja gozdov v Sloveniji

Program razvoja gozdov v Sloveniji je predvideval skupno letno višino sredstev, s katerimi bi bilo sofinancirano vzdrževanje gozdnih cest in njihova gradnja. Posebej ne ločuje gradnje in vzdrževanja,

vendar pa primerjava med dejanskimi sredstvi in načrtovanimi kaže, da je bilo v letu 2000 v ta namen zbranega za dobrih 230 mio SIT manj denarja, kar predstavlja predvsem izpad sredstev za sofinanciranje gradenj gozdnih cest.

Zaključek

Na podlagi prikazanih gibanj proračunskih sredstev za vlaganja v gozdove v zadnjih letih ter opisanih posledic zniževanja teh sredstev pričakujemo od MKGP in Vlade RS, da ponovno proučita odločitve na področju zagotavljanja sredstev za vlaganja v gozdove, upoštevajoč Program razvoja gozdov v Sloveniji in zakonodajo na področju gozdarstva.

Ob tem je potrebno upoštevati, da v mnogih primerih pomenijo sredstva za vlaganje v gozdove in gozdno infrastrukturo tudi pomemben prispevek k razvoju podeželja in k ohranjanju kmetij na Slovenskem.

Izdelali:

Zoran Grecs, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja Oddelka za gojenje in varstvo gozdov ZGS

Jure Beguš, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja Oddelka za gozdno tehniko ZGS

Mag. Živan Veselič, univ. dipl. inž. gozd.
Pomočnik direktorja za strokovne zadeve ZGS

Andrej Kermavnar, univ. dipl. inž. gozd.
Direktor Zavoda za gozdove Slovenije